

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

III. De æternitate mundi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

QVÆSTIO III.

De aternitate mundi.

Fuisse tempus in quo nihil in mundo erat, imò in quo nihil ipse mundus erat, & nihil ipsum tempus, inter Catholicos omnes certum & compertum est omnibus Christianis Philosophis; sed negat Aristoteles 8. *Physicorum*, alibique sæpius, ubi censet semper fuisse mundum eo modo, quo nunc est. Ideoque celebris in Scholis est controuersia, verum potuerit saltem eo modo æternus esse mundus, quo æternum eum de facto fuisse tenuit Aristoteles. Primò ergo videndum est de aternitate generationum & corruptionum: secundò de aternitate rerum successuarum: tertio de aternitate rerum permanentium.

SECTIO I.

Æternitas mundi, & generationum utrum fuerit possibilis.

Quatuor
modi æterni-
tatis,

Quatuor modis potest intelligi quod rerum corruptibilium generationes, v.g. hominum, ab æterno fuerint. Primò ita ut vnus homo sit creatus immediatè à Deo solo, deinde ab hoc vno homine homines ceteri per communem viam generationis successiuè sint propagati: secundò ita ut infiniti homines à Deo solo producti sint, sed successiuè; vnus nimirum post alium: tertio ut vnus homo à Deo solo creatus fuerit, & ab eo solo infinite processerint generationes, quarum nulla sit prima: quartò, ita ut nulla generatio sit immediatè à Deo solo, nullus homo à Deo creatus; sed vnaquæque generatio ante se habeat aliam, neque inter illas vlla sit prima.

Assertio de generationibus quarum aliqua sit prima.

Dico primò, generationes rerum & corruptiones nullo modo esse ita potuisse ab æterno, ut inter eas aliqua fuerit omnium prima.

Ratio est, quia si rerum successio æterna esset, deberet semper aliqua fuisse generatio, alioqui generationes non sunt ab æterno: sed si aliqua esset inter illas omnium prima, non semper fuisset aliqua generatio: nam ante illam primam non fuisset vlla generatio: ergo successio generationum non potest esse vnquam æterna, si datur generatio aliqua prima. Deinde illa prima generatio, vel esset ab æterno, vel non esset ab æterno: si esset ab æterno: ergo deberet durare infinito tempore, quod est contra suppositionem; volumus enim singulas durare solum per instans; si non esset ab æterno: ergo successio non esset ab æterno. Deinde secunda generatio non esset æterna, quia daretur aliquid ea prius, & tamen non esset post primam, ut supponitur, nisi vno anno: ergo æternitas non esset nisi vnus annus: ergo implicat ut generationes sic ab æterno fuerint, ut inter eas aliqua prima fuerit.

Assertio de generationibus quarum nulla sit prima.

Dico secundò, neque potuisse esse ab æterno seriem generationum & corruptionum, ita ut nulla fuerit inter illas prima. Ita censent Recentiores omnes communis cum Suarez *lib. 1. de opere sex dierum*, c. 1. Vasque *1. p. disp. 77. c. 5.* contra Gregorium, Gabrielem, Okamum, Pererium, & plures Thomistas, quorum sententia non est omnino improbabilis, quia ratio vix solet asserri, quæ demonstret implicare generationes ab æterno.

§. I.

Rationes minus probabiles.

Prima ratio. Primò enim argumentantur nonnulli Doctores. Si generationes essent ab æterno, liceret

Aponere duo hæc contradictoria. *Nullus homo fuit ab æterno, & Aliquis homo fuit ab æterno.* Primum probatur. Tunc nullus homo fuit ab æterno, quando nulla generatio fuit ab æterno: sed in facta suppositione nulla generatio ab æterno fuisset: ergo neque vnus homo. Probo secundum. Tunc homo aliquis est ab æterno, quando generationes hominum sunt ab æterno: sed generationes fuissent ab æterno: ergo fuisset aliquis homo ab æterno.

Responderi potest, nullam in eo esse implicanciam, quia vtraque illa propositio simul vera esse posset in bono sensu: *Nullus homo distributiuè sumptus est ab æterno: Omnes homines collectiuè sumpti, siue tota collectio hominum esset ab æterno.*

B Quia licet nullus fuisset homo determinatus per totam æternitatem, fuisset tamen semper aliquis homo indeterminatè, ac collectiuè; sicut si detur finis aliquis leucalis, nullus palmus distributiuè replet leucam, sed omnes collectiuè: est autem omnino paritas, quia esse ab æterno est semper fuisse, siue coexistisse toti temporis æterno.

Secundò argumentantur. Si mundus esset ab æterno, saltem materia prima creata erit à solo Deo, quia illa non generatur: vel ergo creata erit absque omni forma, vel sub aliqua forma. Si primum: ergo æterno tempore mansit sine omni forma, & sic non fuerunt ab æterno generationes. Si secundum: ergo Deus solus illam formam produxit, & sic dabitur aliqua prima generatio.

C Responderi potest, materiam primam tunc creatum iri à solo Deo neque sine omni forma, neque cum aliqua forma determinata, sed cum innumeris formis; quia creari ab æterno, non est certo aliquo instanti creari; sed est creari per infinitum tempus. Materia ergo si ab æterno creata esset, habuisset semper aliquam formam; atque ita formas habuisset infinitas, non simul, sed successiuè.

Tertio argumentantur. Tota collectio hominum non potest esse producta per generationem ab homine: ergo aliquis factus est à solo Deo. Probo antecedens; vel enim ille homo est intra collectionem, vel non; si est intra collectionem: ergo ab illo non est tota collectio, quia ille non est à se; si extra collectionem: ergo non est sumpta tota collectio.

D Responderi potest distinguendo antecedens. Tota collectio hominum non potest habere esse per generationem ab vnico homine, qui dicatur causa totius collectionis, concedo; tota collectio hominum non potest esse ab hominibus, quorum vnus gignat alium, & hic alium, nego antecedens; quomodo enim implicat ut hic homo genitus sit ab alio, & hic ab alio in infinitum?

Quartò argumentantur. Si generationes hominum essent ab æterno, ita ut nullus esset primus homo à Deo creatus, in illa serie patrum ac filiorum plures essent filij quàm patres; & tamen non essent plures, quæ manifesta implicancia est. Probo plures esse filios, quàm patres, quia in illa serie patrum & filiorum verum est dicere, *Nunc omnes patres sunt filij, & nunc omnes filij non sunt patres*; quia iste vltimus filius non est pater: ergo plures sunt filij quàm patres. Iam probo non esse plures. Vbi sunt plures filij quàm patres, ibi necesse est ut vel vnus pater habeat plures filios, vel ut aliquis filius nullum habeat patrem; vtrumque autem est contra suppositionem: ergo non sunt plures filij quàm patres. Imò tunc numerus filiorum non est maior numero patrum, quando nullus est filius qui patrem non

Quæst. III. Sect. I. de Possib. creat ab æterno. 269

non habeat, & nullus pater, qui plures habeat filios quàm vnus; sicut si sint infiniti homines, vnus singuli habentes linguam, implicat vt sint plures homines quàm linguæ, vel plures linguæ quàm homines.

Respondi potest, fallaciam esse in hoc argumento, in quo duæ sumuntur, & comparantur collectiones, quarum vna includitur in altera, & bis numeratur, non autem altera: altera enim est collectio patrum, altera filiorum; patres omnes sunt filij; & filij omnes non sunt patres: omnes ergo patres numerantur vt sunt patres, & vt sunt filij, atque ita collectio patrum includitur in collectione filiorum, & omnes patres bis numerantur, cum numerentur vt patres, & vt sunt filij: non ergo mirum est, quod singulis patribus respondeant singuli filij, & singulis filiis singuli patres; & tamen plures sint filij, quàm patres. Dico itaque ad argumentum, quod in da. suppositione collectio filiorum est maior quàm collectio patrum, etiam si nec vnus pater habeat plures filios, neque vnus filius careat patre. Neque par est ratio duarum collectionum, quæ separatim numerantur, ita vt earum altera non alteram includeret, neque inclusa bis numeraretur, v.g. si essent infiniti homines, vnus singuli habentes linguam, tot sine dubio essent linguæ, quot sunt homines; quia neque bis numerantur linguæ, neque bis numerantur homines; sed vna collectio est extra aliam. In exemplo autem filiorum & patrum contrarium omnino patet, neque argumentum efficax est, nisi duæ inueniantur collectiones, quæ se inuicem excludant, & quarum neutra bis numeretur.

S. II.

Rationes efficaces.

Prima sit. Si darentur generationes ab æterno, & corruptiones, sequeretur quod nunc plures fuissent generationes, quàm corruptiones; & tamen non fuissent plures; quæ manifesta implicatio est. Probo quod hodie plures fuissent generationes. Tunc plures fuerunt generationes quàm corruptiones, quando plura fuerunt entia genita, quàm corrupta: sed nunc plura fuissent entia genita, quàm fuissent entia corrupta, verum enim esset dicere, *Nunc omnia corrupta fuerunt genita, & tamen nunc non omnia quæ fuerunt genita, fuerunt corrupta*; homines enim omnes viuentes fuerunt geniti, & non sunt corrupti: ergo manifestum est, quod plures fuissent generationes quàm corruptiones. Quod autem non fuissent plures generationes, quàm corruptiones, ostendo euidenter. Tunc non sunt plures generationes quàm corruptiones, quando nulla fuit facta generatio, cui adiuncta non fuerit aliqua corruptio: sed nulla fuisset facta generatio per totam æternitatem, cui adiuncta non fuisset aliqua corruptio; nam omnes generationes essent eo modo factæ, quo nunc sunt: ergo manifestum etiam est, quod generationes non fuissent hodie plures quàm corruptiones. Maior probatur, quia si essent infiniti homines, singuli vnus habentes linguam, falsum esset, quod plures essent homines, quàm linguæ: ergo similiter, si quælibet generatio adiunctam habeat aliquam sibi propriam corruptionem, & corruptio non bis numeretur, non poterunt esse plures generationes, quàm corruptiones. Confirmatur, quia volo singulis diebus æternitatis factam esse vnicam generationem, & vnicam corruptionem; tunc plu-

R. P. de Rhodes curs. Philo soph.

Ares non essent generationes quàm dies in æternitate, neque plures essent dies in æternitate quàm corruptiones: ergo non fuissent plures generationes quàm corruptiones.

Dices, videri esse illud idem argumentum, quod solutum nuper est de patribus & filiis ab æterno; imò & eodem modo fieri posset de generationibus, & corruptionibus futuris in æternum à parte post.

Resp. valde differre istud argumentum de generationibus & corruptionibus, ab alio illo argumento de filiis & patribus, quia in illo argumento de patribus vna collectio includebatur in alia, & inclusa bis numerabatur; omnes enim patres bis numerabantur, semel vt patres, & semel vt filij; omnes autem filij non bis numerabantur, quia vltimus filius semel tantum numerabatur. In isto argumento de generationibus & corruptionibus, collectio generationum, & collectio corruptionum sunt penitus distinctæ, & nulla ex his numeratur, nisi semel; vnde nulla est in isto argumento fallacia sicut erat in priore.

Respondi etiam posset, quod in rebus infinitis non datur maius & minus. Sed hoc efficaciter, vt arbitror, reiectum est tract. 1. disp. 3.

Secunda ratio sit, quia sequitur dari posse infinitum terminatum, si generationes fuissent ab æterno; imò quod infinitum terminatum erit maius, vel æquale infinito interminato, quod vtrumque implicare constat ex priore tractatu. Probo sic. Dentur duæ series generationum, in quarum altera singulis annis facta fuerit vna generatio, & in altera factæ sint duæ singulis annis; cerè in prima serie sunt duplò plures generationes, quàm in altera serie: vnde argumentor. Dimidia pars primæ illius collectionis est æqualis toti secundæ collectioni: sed hæc dimidia pars est terminata, cum habeat ante se alias infinitas generationes, siue alteram medietatem: ergo clarum est, quod dabitur infinitum terminatum æquale infinito interminato.

Deinde, si potuissent gigni homines ab æterno, ita vt singuli distarent à se nouem mensibus, potuissent etiam ita gigni vt distarent à se inuicem septem tantum mensibus: tunc si cum illo intervallo nouem mēsum hodie nati essent infiniti homines, quorum signari posset vltimus, quæro si non fuisset intervallum plusquàm septem mensium, & iidem profus homines fuissent producti, quanto nam tempore prius expleta esset generatio illorum hominum, & natus esset hic vltimus, qui est natus hodie? Si dicatur infinito tempore ante: ergo datur infinitum terminatum. Si dicatur tempore finito: ergo tempus finitum habet infinitos menses, quia toties habet duos menses, quot in serie generationū sūt nouenarij, quos dixi esse infinitos.

Tertia ratio sit. Illud non est ab æterno, quod datur aliquid prius: sed generationibus vt nunc sunt, & corruptionibus datur necessariò aliquid prius, nam generatio supponit parentes & dispositiones; & corruptio supponit rem prius fuisse: ergo generatio & corruptio non possunt esse ab æterno.

Dices, quod generationibus & corruptionibus distributiue sumptis dabitur aliquid prius: sed illis collectiue sumptis nihil dari prius.

Sed contrà. Quod conuenit essentialiter partibus distributiue sumptis, conuenit etiam toti collectioni: sed habere aliquid prius, conuenit essentialiter corruptioni vt corruptio est, non autem conuenit illi vt distributiue sumptæ: ergo habere aliquid prius, conuenit etiam toti collectioni corruptionū. Probatur minor. Id quod essentialiter est

Z 3 transitus

transitus ab esse ad non esse, præsupponit essentialiter ipsum esse: sed corruptio essentialiter est transitus ab esse ad non esse: ergo corruptio ut sic essentialiter præsupponit prius ipsum esse rei corruptæ; quomodo enim potest corrumpi id quod non fuit?

Quarta ratio. Si generationes ita essent ab æterno, ut nulla ex his esset omnium prima, nec ullus hominum à solo Deo esset creatus, sequeretur quod tota collectio hominum, ut collectio est, non esset à solo Deo; si enim nullus hominum est à solo Deo, certè implicat ut tota collectio sit à solo Deo: sed implicat ut tota collectio ut sic non sit à Deo solo; si enim non est à solo Deo: ergo est partim à Deo, & partim à se; implicat autem ut aliquid etiam partialiter sit ens à se: ergo implicat ut generationes sint ab æterno.

Quinta probatio. Quintò, huc faciunt argumenta omnia, quibus probatum est, implicare infinitum quodlibet categorematicum; si enim generationes essent ab æterno, illæ fuissent infinitæ, & numerus animarum esset infinitus.

Obiectio. Obicitur. Ad hoc ut aliquid sit ab æterno, satis est quod dici potuerit, *est, & nunquam non fuit*: sed de generationibus dici hoc potuit: ergo generationes esse potuerunt ab æterno. Probatur minor. Potuit dici, *est generatio, & nunquam non fuit*, si ante quamlibet generationem esse potuit alia prior, ita ut nulla sit omnium prima: sed non implicat ut ante quamlibet generationem detur alia prior, sicut non implicat ut post quamlibet sit alia posterior: ergo potuit semper dici, *generatio est, & nunquam non fuit*.

Hoc argumentum eandem planè habet solutionem, quam illud aliud habet, quod de motu ab æterno statim proponetur, & soluetur.

SECTIO II.

Verum fuerit possibilis motus successivus ab æterno.

Differt creatio rei successivæ ab æterno, à creatione permanentium. Certum est primò, productionem motus successivæ ab æterno multum differre à productione entis permanentis ab æterno; aliud enim est aliquid esse æternum, & aliquid esse ab æterno. Res quæ propriè dicitur æterna, debet esse tota simul, & immutabilis per totam æternitatem: esse autem ab æterno tantum significat id cuius nullum est initium, sed semper fuit secundum aliquas suas partes. Si ergo motus factus esset ab æterno, non esset factus totus simul, neque semper fuisset secundum se totum, sed heri fuisset una eius pars, & prius alia, & alia in infinitum.

Qualis esset rei successivæ creatio ab æterno. Certum est secundò, quod si motus esset ab æterno, nulla etiam eius pars distributivè sumpta esset ab æterno, quia illa pars, si duraret tantum per horam, haberet horam immediatè sequentem, quæ non fuisset ab æterno, cum haberet aliquid prius; & sic res æterna non antecederet rem factam in tempore nisi unâ horâ. Omnes igitur partes motus collectivè sumptæ essent ab æterno, quia nunquam non fuisset aliqua pars huius motus; sic enim ille motus, quamvis non repleter æternitatem secundum ullam sui partem; repleter tamen illam secundum se totum.

Conclusio negans. Dico itaque videri omnino probabilius, quod nullum ens successivum potuerit esse ab æterno. Ita docent multi Recentiores contra Okamum, Gabrielem, Gregorium, Vasquez. Rationes pleræque video afferri parum efficaces, quas breviter refero & improbo.

S. I.

Rationes minus efficaces contra æternitatem motus successivi

Prima est, & ferè communis. De ratione motus est habere prius & posterius: sed quod est ab æterno, nihil habet prius: ergo motus esse non potest ab æterno.

Responderi potest, quod simili probaretur argumento, motum esse non posse in æternum, quia de ratione motus est habere posterius; quod autem est in æternum, nihil habet posterius. Equivocatio igitur est in illa propositione, *De ratione motus est habere prius & posterius*; si enim sensus illius sit, quod de ratione motus est habere aliquid prius omnibus partibus sumptis collectivè, & ista est propositio; si autem sensus sit, quod de ratione motus est habere partes priores & posteriores, id est non totas simul, vera est propositio, & motui facti ab æterno planè conveniret habere hoc modo partes priores & posteriores, id est non totas simul, sicut etiam conveniret motui, qui duraret in æternum.

Secundò argumentantur alij parum efficaciter. Non potuerunt esse ab æterno infinitæ horæ: ergo nec potuit esse ab æterno motus infinitus. Probo antecedens. Non possunt esse infinitæ horæ, si non possunt esse aliquæ horæ; totum enim non potest esse sine suis partibus: sed nulla hora esse potuit ab æterno: ergo nec infinita hora. Probatur minor. Hora necessariò habet quatuor quadrantes, quorum unus est alio prior: ergo secundus quadrans non est ab æterno: ergo quod est æternum, uno solum quadrante antecedit rem non æternam.

Responderi potest, infinitas horas esse non posse æternas, ita ut vel omnes fuerint per totam æternitatem, vel aliqua fuerit æterna; sed esse posse ab æterno, ita ut omnes collectivè sumptæ repleant totam æternitatem, quatenus secundum diversas horas respondent diversis instantibus æternitatis. Distingui ergo debet primum antecedens. Non potuerunt esse ab æterno infinitæ horæ, ita ut vel secundum aliquam, vel secundum omnes distributivè extiterint ab æterno, concedo; ita ut omnes collectivè repleant totam æternitatem, & singule respondeant singulis partibus æternitatis, nego. Quod additur, totum non esse sine partibus, verum est; hic enim totum est ab æterno, quia semper existit secundum aliquam sui partem; nunc unam, deinde aliam.

Tertiò argumentantur nonnulli. Si sol esset ab æterno productus in motu, necessariò esset productus in aliquo situ, id est vel in Oriente, vel in Occidente, iuxta lunam, vel ab ea remotus. Si in Oriente, vel ibi mansit infinito tempore; & sic non fuit motus ab æterno; vel uno die ab Oriente attingit Occidentem; & sic æternitas erit solum unus dies, quia sol est in Oriente ab æterno, in Occidente autem est in tempore.

Responderi potest, quando quaeritur, an sol conditus ab æterno esset productus in Oriente, an in Occidente, vel quaeri de prima creatione solis; & sic dico solem nec esse conditum in Oriente, nec in Occidente; quia si est conditus ab æterno, nunquam est primò conditus: vel quaeri de continuata consecratione solis per totam æternitatem à parte ante; & sic dico, solem esse conditum in Oriente, & in Occidente; in coniunctione,

Quæst. III. Sect. III. de Possib. mot. ab æterno. 271

coniunctione, & oppositione lunæ; fuit enim infinities in Oriente, & infinities in Occidente; creati enim ab æterno, est conservari per infinitum tempus. Sicut ergo si à me quæreretur, ubi fuit hoc anno conditus sol; responderem, in Oriente & in Occidente, in oppositione & coniunctione lunæ; ita cum quæritur ubinam fuit sol ab æterno conditus, respondeo infinities in Oriente, infinities in Occidente.

S. 11.

Rationes efficaces.

His igitur omnis, quæ nullo modo probant impossibilitatem motus ab æterno,

Prima probatio efficiat.

Prima ratio sit. Implicat ut motus sit ab æterno, si implicat ut partes posteriores sint ab æterno, etiam collectivè sumptæ; motus enim successivus essentialiter dicit partes priores & posteriores: sed implicat ut partes posteriores etiam collectivè sint ab æterno, quia partes posteriores ut sic dicunt aliquid prius; quod autem est æternum, nihil habet prius toto collectivè sumpto: ergo motus successivus esse non potuit æternus. Confirmatur, quia implicat aliquid corrumpi ab æterno, quia sic fuisset ab æterno; & tamen nunquam fuisset, quia quod corrumpitur, non est: ergo non possunt dari corruptiones ab æterno. Sed si daretur motus ab æterno, darentur corruptiones ab æterno, quia darentur partes priores & posteriores, quæ semper generantur, & corrumpuntur: ergo implicat motus ab æterno.

Secunda probatio.

Secunda ratio sit. Si daretur motus ab æterno, daretur infinitum (quod omne ostendi superius esse impossibile). Imò daretur infinitum terminatum æquale infinito interminato; quod absurdum est. Moveantur igitur ab æterno Petrus, & Paulus ab Oriente super spatium infinitum, sed ita ut Petrus triplo moveatur velocius, quam Paulus: quiescat hodie Petrus, quem volo pervenire hodie Lugduni, & quiescere; tunc certum est quod Petrus confecisset hodie spatium triplo maius spatio quod confecit Paulus: ergo spatium quod interiacet inter Petrum & Paulum, est infinitum, & quidem terminatum, duplo maius spatio terminato quod confecit Paulus. Est infinitum, cum sit maius infinito interminato; est terminatum, cum in una eius extremitate sit Petrus, & in altera Paulus.

Enatio.

Neque dicas, hoc quidem argumento probari, quod implicat motus ab æterno, qui sit alio velocior; non probat autem quod implicet motus ab æterno.

Sed contrà, quia si formica moveretur ab æterno, tardius moveretur quam aquila: ergo si datur motus ab æterno, erit alio velocior. Deinde si tota moveatur, certè pars eius interior movebitur tardius quam pars exterior: ergo unus motus erit altero velocior. Cælum vnum velocius movetur quam aliud, & sic de aliis innumeris exemplis probari potest, quod motus etiam æternus erit velocior quam alter.

Tertia probatio.

Tertia denique ratio sit, quia implicat ut Deus in aliquo genere faciat totum quod potest facere, ut amplius urgebitur sectione sequenti: sed si faceret motum ab æterno, faceret motum à parte ante, quantum potest facere maximum: ergo non potest ab æterno esse motus.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Non implicat motus ab æterno, si ratio æternitatis non destruat rationem

A successionis, neque cum illa pugnet: sed ratio æternitatis non destruit rationem successionis: ergo non implicat ut motus sit ab æterno. Probat minor. Ratio successionis dicit tantum habere partes priores, & posteriores: sed habere partes priores & posteriores, non pugnat cum æternitate: ergo ratio successivæ non pugnat cum æternitate. Probo minorem. Illud non pugnat cum æternitate, de quo dici potest, *Est, & nunquam non fuit*: sed de eo quod habet partes priores, & posteriores, potest dici, *Est, & nunquam non fuit*; quod probat. De eo dici potest, *Est, & nunquam non fuit*, quod habet partes priores, & priores in infinitum: sed habere partes priores & priores in infinitum, non pugnat cum habere partes priores & posteriores: ergo de eo quod habet partes priores & posteriores potest dici, *Est, & nunquam non fuit*. Probat minor. Habere partes priores & posteriores, pugnat tantum cum eo quod est habere partes totas simul: sed habere partes priores & priores in infinitum, non est habere partes totas simul: ergo habere partes priores & posteriores, non pugnat cum habere partes priores & priores in infinitum.

B Respondeo rationem entis successivæ non pugnare formaliter & directè cum æternitate, pugnare autem consequenter & indirectè, propter rationes quas attuli. Vnde ad formam distinguitur maior, Ratio successivæ dicit tantum habere partes priores & posteriores, directè & formaliter, concedo. Consequenter & indirectè, nego. Quomodo agens de infinito dixi ens creatum formaliter & secundum conceptum explicitum non negare infinitum, sed dicere solum dependentiam, quamvis consequenter & indirectè neget infinitum: sic motus nihil directè dicit nisi partes habere priores & posteriores, quamvis dicat consequenter habere aliquam primam partem. Ad probationes eadem distinctio sufficienter respondet.

C Obiicitur secundò. Non implicat motus, qui nullam habeat primam partem, v.g. primam horam: ergo non implicat motus ab æterno. Consequentia patet, quia si esset motus qui nullam habuisset primam horam, ille motus fuisset ab æterno. Probat ergo antecedens. Si nulla esset hora in motu, quæ ante se non haberet aliam priorem, ille motus non haberet primam horam: sed nulla est hora, quæ non possit aliam habere priorem horam: ergo non implicat motus, qui non habeat ullam primam horam.

Secunda obiectio.

D Respondeo distinguendo primum antecedens: non implicat motus qui nullam habeat primam partem, non implicat ratione singularum partium sumptarum distributivè, concedo; non implicat ratione totius collectionis, nego. Ad probationem distinguitur minor: nulla est pars quæ non possit habere aliam ante se, nulla est pars propterea sumpta distributivè, & sola, concedo; nulla est pars propterea sumpta collectivè cum aliis, nego.

E Obiicitur terciò. Non magis est essenziale motui habere aliquam primam partem, quam habere aliquam ultimam: sed nullo modo est essenziale motui habere aliquam partem ultimam: ergo nec est illi essenziale habere aliquam primam partem.

Tertia obiectio.

Respondeo ut supra; non est magis essenziale motui formaliter & directè habere aliquam primam partem, quam habere aliquam ultimam, concedo; non est magis essenziale consequenter & indirectè, nego.

SECTIO III.

Aeternitas rerum permanentium.

Quid sit esse
ab aeterno.

Accipe ante conditum mundum tot sæcula, quot sunt arena in littore maris; Deus iam erat: accipe totidem myriades sæculorum, Deus antea erat; hunc immensum sæculorum numerum in se multiplica, adhuc Deus infinitis sæculis est antiquior, ipse enim est omnium ævum & tempus, ante dies, ante ævum, ante tempus. Queritur ergo utrum Angelus aliquis vel homo ita creari poterit, ut coram Deo esset, neque vlllo instanti esset Deus sine ipso. In qua controverfia.

Conclusio
negativa.

Dicendum est, ens permanens, siue corruptibile, siue incorruptibile, produci nullo modo posse ab aeterno. Ita docent quicunque negant posse creari à Deo infinitum. Negant cum S. Thoma Thomistæ omnes, & Nominales, Suarez, Valquez, Hurtadus & plures Recentiores. Scotus autem problema esse putat in 1. disp. 2. quæst. 3.

§. I.

Rationes parum efficaces.

Prima probatio
inefficax.

Probant autem assertionem propositam aliqui primò, quia si creetur ab aeterno mulier gravida, pariatque post novem menses, pariet in tempore: atqui partus erit nono mense post creationem æternam: ergo æternitas constabit novem tantum mensibus. Item segetes ab aeterno productæ non poterunt ad maturitatem perducere tempore infinito: lapis positus in medio aëre non cadet per totam æternitatem; ignis vehementissimus applicatus pulveri tormentario apprimè disposito, non poterit illum incendere per æternitatem. Quæ omnia sunt absurda, quia agens debite applicatum passo agit necessariò. In d. si non potest ignis agere in pulverem per totam æternitatem, nunquam poterit agere; quaro enim quando erit aptus, & quare non prius & prius. Denique si Petrus ab aeterno crearetur peccans, non esset liber ad cessandum à peccato; atque ita peccaret, & non peccaret.

Eius fallacia.

Respondi potest hæc omnia non esse absurda, si semel intelligatur quod creari ab aeterno in aliquo statu est conservari aeterno tempore in illo statu; & ita mulier ab aeterno prægnans, non posset parere nisi post æternum tempus; quia creari gravidam ab aeterno, est esse gravidam aeterno tempore. Stuppa constituta in mediis flammis ab aeterno tempore, non comburetur nisi post infinitum tempus; nam esse in flammis ab aeterno, est conservari aeterno tempore in flammis. Segetes ab aeterno productæ non maturefcent, nisi post æternum tempus; & lapis etiam non cadet, neque ignis applicatus pulveri tormentario illum inflammabit. Quod idem dicendum est de omnibus effectibus, qui requirunt in subiecto prævias dispositiones; nam illi non possunt esse ab aeterno, quia quod est ab aeterno, nihil habet prius. Agens debite applicatum, necessariò agit, si non impediatur; creatio autem ab aeterno impedit ne ignis agat, cum supponatur aeterno tempore conservari sine actione. Neque verum est, quod nunquam ignis posset agere; nam post æternitatem posset agere & inflammare pulverem, quamvis (ut rectè notat Suarez) non posset ex se inchoare actio-

A nem, nisi determinaretur à Deo; quia infinitum tempus quo ignis maneret sub tali dispositione, non haberet certum terminum à parte post, sed ante quemlibet terminum determinatè sumptum finiri potest; & ita ante quodlibet instans quo ignis ille ex se inchoaverit actionem, æquè bene potuisset in priori illam inchoare. Petrus qui crearetur ab aeterno liberè peccans, non posset cessare à peccato per totam æternitatem, quia peccare ab aeterno est peccare per æternitatem. Sicut ergo cum pecco non possum non peccare, sic cum pecco ab aeterno, non possum non peccare per æternitatem. Nego tamen me peccare necessariò, nisi ex suppositione quod me liberè determinem ad peccandum.

B Probant secundò. Si res corruptibilis esset ab aeterno, sequeretur quod illa esset corruptibilis & incorruptibilis; nam suppono illam esse corruptibilem: & tamen illud est incorruptibile, quod ne diuinitus quidem corrumpi potest; sed ignis ab aeterno factus non potest etiam diuinitus corrumpi aeterno tempore: ergo est corruptibilis & incorruptibilis. Imò quod est corruptibile, non potest aeterno tempore durare: ergo si res fiat ab aeterno, & duret infinito tempore, non erit res corruptibilis. Denique res creata tam est annihilabilis, quam creabilis: ergo si potest ab aeterno creari, potest ab aeterno annihilari; hoc autem absurdum est, quia si res ab aeterno esset annihilata, semper fuisset nihil; & tamen aliquando fuisset aliquid.

C Responderi potest, incorruptibile aliquid dici posse duobus modis: primò absolute, & ex sua natura, ut Deus, Angelus, & anima rationalis, quibus ab intrinseco convenit incorruptibilitas; secundò ex suppositione æternæ conservationis, ut si Deus Petrum conservare velit in æternum, qualis nunc est. Homo creatus ab aeterno esset ex sua natura corruptibilis; sed ex suppositione tamen æternæ conservationis esset incorruptibilis; quia ex suppositione quod creatur ab aeterno, debet conservari per infinitum tempus. Res ergo corruptibilis non potest ex sua natura durare per infinitum tempus; sed ex suppositione creationis æternæ potest durare. Simpliciter autem negandum est, posse aliquid annihilari ab aeterno, quia semper annihilatio supponit rem prius fuisse; nihil autem est prius æternitate.

D Probant alij tertio. Creatio est mutatio aliqua, & transitus à termino à quo ad terminum ad quem: ergo debet relinqui terminus à quo: sed in creatione æterna non relinquitur terminus à quo; cum enim terminus à quo creationis ab aeterno sit non esse negativè, semper sub eo manet creatura, quia semper licet dicere quod prius creatura convenit non esse, quam esse; ita ut si non poneretur impedimentum, scilicet creatio ab aeterno, de facto esset sub non esse tota æternitate.

E Resp. creationem ab aeterno non esse mutationem formalem, sed virtuales tantum; sicut conservatio est mutatio solum virtualis; idè negatur absolute quod creatio ab aeterno deferat terminum à quo.

Quartò denique alij probant hoc implicare ex parte diuinæ libertatis, quia esse liberum, est esse indifferens aliquandiu, & postea determinare se ad agendum: sed si Deus ageret ab aeterno, non esset vnquam indifferens; si enim esset indifferens, posset aliquando non agere; si autem potuit non agere, v.g. non creare Gabrielem, vel potuit antequam crearet, & hoc implicat, quia nihil est prius

prius aternitate; vel cum creauit, & hoc implicat, quia cum agit, non potest non agere; vel postquam, creauit, quod etiam manifeste implicat.

Responderi potest, quod eo argumento multo magis probatur, quod Deus ab aeterno non potuit se liberè determinare ad creandum hominem in tempore; nego igitur requiri ad libertatem ut voluntas prius tempore sit indifferens, quam sit determinata; sufficit quod prius ratione sit indifferens, idest ut ideò agat, quia se ad agendum ex sua determinatione applicat. Si ergo Deus ab aeterno creasset Gabrielem, creasset illum liberè omni instanti, quia omni instanti prius ratione quam creat, potest non creare. Si ergo queras, quandoam potuerit Deus facere ut creatura illa non esset? Respondeo Deum hoc ab aeterno potuisse prius natura quam creatura illa esset; potuit enim Deus facere ut Gabriel non esset, non antequam crearet, non postquam creauit; sed tunc cum creauit, quia non creauit necessariò nisi ex suppositione.

§. II.

Rationes magis efficaces.

Prima ratio
efficax.

Prima sit autoritas Sanctorum Patrum: nam illi sapientius aduersus Arium argumentantes, qui volebat Verbum Diuinum esse creaturam, erroris illum conuincunt ex eo, quod Verbum aeternum sit; in principio enim erat: unde inferunt, illud esse non posse creaturam; sic enim argumentantur Nazianzenus orat. 32. Cyrillus dialogo 4. de Trinitate. Imò illi sapientissime negant aeternam esse posse creaturam, Athanasius orat. 2. contra Arianos, Basilii orat. 2. contra Eunomium, Damascenus lib. 1. de fide, cap. 8. Augustinus lib. 12. ciuitatis, cap. 15. Quomodo creati fuisse dicendi sunt si semper fuisse intelliguntur? Ergo ex mente Patrum nulla creatura esse potuit ab aeterno, alioqui totum eorum argumentum inane est.

Enasio pra-
cluditur.

Neque dicas loqui Sanctos Patres de aeternitate essentiali ac necessaria, quae soli Deo conuenire potest, non autem de accidentaria, quae conuenire potest etiam creaturis.

Sed contra: nam Sancti Patres probant Verbum non esse creaturam, quia genitum est ab aeterno, non autem quia est necessariò genitum; nam esse necessariò genitum, est Verbum non esse creaturam: ergo si Patres probarent Verbum non esse creaturam, quia est necessariò genitum; probarent Verbum non esse creaturam, quia non est creatura, sed Deus. Deinde nunquam probant illud esse necessariò aeternum, sed tantum illud esse aeternum.

Secunda
ratio.

Secunda ratio est impossibilitas infiniti categorematici, ex qua planè sequitur impossibilitas rei permanentis ab aeterno; illius enim duratio esset categorematicè infinita, sicut duratio in aeternum est infinita syncategorematicè.

Tertia ra-
tio.

Tertia ratio est impossibilitas entis successiui ab aeterno; si enim esset ab aeterno Angelus, quare non posset moueri & varia cogitare; si esset ab aeterno ignis, quare non posset calefacere?

Quarta ra-
tio.

Quarta ratio sit, quia in nullo genere facere Deus potest simul quantum potest facere, ut saepe probatum est; alioqui diuidere posset continuum quantum potest diuidere; facere posset creaturam quantum maximam potest facere; quod absurdum est: sed si Deus rem permanentem fecisset ab

A aeterno, dedisset illi durationem à parte ante, quantum maximam dare potuisset: ergo non potuit creare rem permanentem ab aeterno.

Obiicitur primò. Si implicaret aliquid permanentes esse ab aeterno, vel implicaret ex parte Dei, vel ex parte creaturae, vel ex parte ipsius creationis. Non implicat primò ex parte Dei, quia Deus ab aeterno est omnipotens: secundò non ex parte ipsius creaturae, quia esse creatum significat solum esse dependens; creati autem, seu dependere ab aeterno, non est esse independens; est enim fieri ab alio; sicut creare in aeternum, non dicit esse à se. Tertio non ex parte ipsius creationis, quae non necessariò dicit nouitatem essendi; creatio enim ab aeterno esset ex nihilo subiecti, idest independens à subiecto.

Resp. existentiam creaturae ab aeterno non repugnare quidem formaliter, & directè, sed indirectè solum, & consequenter ex parte rei create; quia licet creatura formaliter & directè solum dicat independentiam; consequenter tamen negat aeternitatem, quae consequenter importat esse à se.

Obiicitur secundò. Deus ab aeterno est omnipotens: ergo Deus ab aeterno potest aliquid facere. Probo consequentiam. Tunc Deus non est omnipotens quando nihil potest facere: sed Deus ab aeterno nihil potest facere si repugnat creatio ab aeterno: ergo Deus ab aeterno non est omnipotens. Deinde si Deus esset agens necessarium, ab aeterno produxisset mundum: ergo cum sit agens liberum potuit etiam producere ab aeterno. Sicut enim actus Dei liber fuit ab aeterno, licet potuerit non esse; sic etiam creatura potuit ab aeterno esse, quamuis actu non fuerit.

Resp. Deum ab aeterno esse omnipotentem ex parte sua, sed non esse omnipotentem ab aeterno ex parte rerum creabilium, quia nihil est ab aeterno creabile: obiectum igitur omnipotentiae est res creabilis semper prius & prius; ab aeterno enim Deus potest creare: sed res non potest creati ab aeterno. Si Deus esset agens necessarium, & esset omnipotens, sequeretur omnino quod non implicaret rem creatam esse ab aeterno, sicut nunc implicat: nego autem paritatem inter actum Dei liberum, qui est increatus, atque adeò aeternus, & actum creatum.

Obiicitur tertio. Si Deus non potuit creare ab aeterno, Deus non potuit creare nisi primò; quod enim non est aeternum, habet primum: sed Deus nunquam potuit primò creare, quia quocumque instanti assignabili creare potuit prius & prius: ergo ab aeterno potuit creare.

Resp. distinguendo maiorem. Si Deus non potuit creare ab aeterno, Deus non potuit creare nisi primò determinatè, ita videlicet ut non prius potuerit, nego; non potuit creare nisi primò indeterminatè, idest semper prius, concedo.

E

QVÆSTO IV.

Mundi quidditas, perfectio, & unitas.

Retissimè duntaxat tria illa explico, quae tametsi sunt mirabilia, difficultatem tamen non habent, sed magnam exigunt considerationem, & admirationem.

§. I.

Mundi quidditas.

Mundi definitio.

Dest, quomodo definiatur & diuidatur, quænam sit materia eius, & forma. Certum igitur primò est, mundum rectè definiti, *Est compages a cælo, terræque coagmentata, æque ex iis naturis, quæ inter ea continentur*: vel ut habet Author libri de mundo ad Alexandrum, *cap. 2. Est ordo & digestio vniuersorum, quæ à Deo, & per Deum asseruantur*. Vbi nomine ordinis intelligitur congrua dispositio partium vniuersi, secundum quam proprium sibi locum singula teneant, & earum vinculum ac coagmentatio.

Mundi diuisio.

Certum est secundò, multas à Philosophis excogitatas esse mundi diuisiones. Primò enim diuiditur in *intellectualem, cælestem, & sublunarem*. Intellectus componitur ex Deo & intelligentiis: cælestem componunt corpora cælestia & sydera: sublunarem elementa & mixta. Secundò diuiditur à Platone in *intelligibilem, & sensibilem*. Intelligibilis est ipsum Dei Verbum infinitum, quo Deus omnia dicit dicibilia sibi: sensibilis omnia complectitur creata. Tertiò diuiditur in *archetypum, angelicum, & elementarem*. Archetypus est sempiterna ratio, qua factus est à Deo mundus, seu idea rerum omnium factibilium in mente Dei residens, aut potius ipsa Dei mens, ex qua, & secundum quam formata sunt omnia. Angelicus constat ex triplici spirituum hierarchia. Elementaris constat ex elementis & cælo, quod etiam elementum appellatur ab Aristotele.

Materia mundi.

Certum est tertiò, materiales mundi partes & essentielles esse cælum, & corpora simplicia: mixta verò & Angelos esse partes solum integrales, pertinentes ad mundi perfectionem & integritatem, non ad eius essentiam.

Forma mundi.

Certum est quartò, formam mundi propriam non esse animam quandam communem, quæ per omnes mundi partes infusa vitam omnibus tribuat; sed esse congruam dispositionem, quæ conspicitur in præcipuis eius partibus. De anima enim hac magna & monstruosa, quæ totum mundum velut magnum aliquod animal informet ac vita repleat, vetus Philosophorum fuit error, etiam ante Aristotelem, ut ostendunt Eusebius *lib. 2. præparationis*, & Theodoretus *lib. 4. contra Græcos*. imò Plutarchus *lib. de placitis*, vastum hoc animal sic instituit, stellas ei velut oculos datas esse: solem illius cor, quia diffundit ex se calorem & lucem, sicut in nobis cor diffundit spiritum & sanguinem: terra & mare sunt venter & vesica: luna inter solem & terram, est veluti iecur inter cor & ventrem. Quæ omnia risu egent, non refutatione. Tamen ad quosdam etiam Christianos, stulta hæc peruasit opinio, quorum aliqui etiam nunc fingunt spiritum quandam radicalem insitum, quem Damogorgen nescio quis in medio terre centro collocatus expiret, & in omnes mundi partes immittat, vnde tota vegetetur & animetur natura.

§. II.

Mundi eximia dignitas & perfectio.

Iest, vtrum tota hæc vniuersitas eximium quoddam sit opus artificis excellentissimi, quem totum conspiciere in eo, & ex eo liceat. De quo ar-

gumento scripserunt eximie tum antiqui Patres, tum recentiores etiam Theologi.

Certum igitur primò est, mundum hunc sensibilem esse opus quoddam perfectissimum, ac christo summè mirabile: quod conicitur primò ex fine vniuersi. propter quem est conditus, ut ex eo scilicet coniceremus perfectionem, & potentiam, & pulchritudinem infinitam authoris eius. *Inuisibilia enim Dei ex iis quæ facta sunt, cognoscibiliter videri possunt*. Ut autem infinitatem opificis ex eius cognosceremus opere, debuit illud esse sine dubio præstantissimum. Secundò colligitur ex magnitudine mundi, quæ quanta sit, ex stellulæ vnius vastitate cognosci potest; nam pleræque stellæ vices quinquies terram & maria magnitudine superant, in quibus tot sunt spatia, tot homines, tot bruta, tot plantæ, tot metalla, ut in eorum cognitione omnis hominum fatigetur labor. Tertiò ex pulchritudine; hoc enim proprium est mundi nomen, quem propterea meritis admirantes Philosophi etiam Ethnici conicebant quàm speciosus sit eius Author. Diuus Chrysostomus *orat. 30.* comparat eum pulcherrimo palatio. Plotinus *enncado 3. lib. 3. cap. 7.* arbori speciosissimæ: Pythagoras lyram appellat & plectrum suauissimum: Philo templum Deo sacrum: alij tabulam in qua Diuinitas adumbrata est: librum gentibus cunctis expositum, in quo legi possit ipse Deus, & ea quæ Dei sunt: præconem & testem diuinitatis, thronum denique in quo sedeat homo adorans Deum supremum Principem.

Certum est secundò, perfectionem eximiam totius mundi ex quadruplici potissimum colligendam esse capite. Primum sit perfectio, tum essentialis, tum accidentalis singularum partium, quæ illum componunt: secundum earum multitudo & varietas: tertium earum ordo: quartum perennitas. Quæ singula sanè adeò sunt admirabilia, ut stupere necesse sit quemlibet hominem, qui cæcus non sit.

Primò enim perfectissimæ sunt, & omnibus absolutæ numeris singulæ mundi partes, tum essentialis, tum integrales: cælo enim quid pulchrius, aut præstantius? Igne, aëre, aqua, terrâ quid admirabilius? corporibus mixtis, metallis, gemmis, fucis, lapidibus, plantis, animalibus natantibus in aqua, volantibus in aëre, in terra reptantibus, currentibus, quiescentibus, quid speciosius? ac demum homine quid Deo similis? Vocantur sanè partes illæ componentes mundum, *inuolucra quedam, in quibus sic lateat Deus, ut perspicue tamen videri possit*, ut ait Pifidas in exhamer. Vocantur litteræ componentes Dei nomen, adeo ut capitales nominis huius litteræ sint sol, luna, elementa. Aut si velis, *Mundus liber quidam sit, cuius pagina sint elementa, capita sint secula, creatura sint virgule, puncta, syllabæ, verba, periodi*, ut ait Prosper *lib. 1. de vocat. Genium, cap. 1.*

Secundò incredibilis est varietas & multitudo naturarum, quas continet vniuersitas, vbi triplex quasi gradus entium occurrit. Primus est multitudo generica; nullum enim est genus entium, quod non sit in mundo; quedam enim tantum sunt, ut lapides; quedam sunt & viuunt, ut plantæ; quedam sunt, viuunt, sentiunt, ut animalia bruta; quedam sunt, viuunt, sentiunt, intelligunt, ut homo; quedam expertia sunt corporis, & intelligunt sine corporeis imaginibus, ut Angeli. Secundus gradus est varietas incredibilis specierum, quarum vna dignitate aliam vincit; sunt autem illæ sub singulis generibus planè innumerabiles; quot

quot enim species sunt mixtorum? quot species lapidum? quot metallorum? quot plantarum? quot animalium? quot Angelorum? Tertius gradus est multitudo innumerabilis indiuiduorum sub qualibet specie, semper deficiente, semper rediuiua. Quot v.g. sunt homines, quot equi, quot vites?

Tertio, mirabilis potissimum est ordo, & dispositio partium illarum quæ componunt vniuersum; sunt enim in eo tria præsertim miracula. Primum est aduersantium sibi mundi partium connexio, & consensus, ac in vnum veluti conspiratio. *Contraria videlicet natura, conspirata tamen inuicem sunt* (inquit Athanasius *orat. contra idola*) & *concordem harmoniam tenent*. Quod etiam idem merito suspicit Basilius *lib. 4. exameron*, quia nimirum ignis calidus & siccus, aqua humida & frigida medio aëre copulatur, qui eodem humidus sit & calidus, terra sicca ac frigida copulatur mediâ aquâ, quæ aërem attingit humiditate, terram frigiditate. Eo autem contrariorum concentu efficiuntur literata illa musica, quæ perpetuas Deo laudes canit, ut ait Philo *lib. de præmiis*. Alterum miraculum est pugnantium illorum corporum æqualitas, secundum quam singula ita æquales inter se vires habeant, ut à contrariorum incurfibus perseuerent immunia; quia nimirum ea quæ maximè actiua sunt, minimè sunt restitua, ut patet in igne; quæ verò minimè sunt actiua, sunt maximè restitua, ut patet in terra; ignis enim actiuissimus est, sed facillimè extinguitur, alioqui reliqua facillè consumeret elementa. Vltimum miraculum est compensatio mutua inter illa corpora, idest si contingat æqualitatem illam violari, hoste in fines alterius inuadente, sarciant & compensant inuicem damna, ut miratur Philo *lib. Quod mundus sit incorruptibilis*.

Quarto denique perennis duratio rerum illarum intereuntium, ac sibi inuicem succedentium, ex qua compingitur immortalis hæc mundi fabrica, superat omnem admirabilitatem, Deumque perspicuè demonstrat, ut expendit Iustinus martyr *quæst. 6. ad Orthodoxos*: nam ea quæ viuunt, propagant moriendo vitam, quia vim habent producendi sibi simile. Mixta inanimata causas habent æquiuocas, à quibus continuè producuntur. Sed longum esset ire per singula, idè concludo cum Nazianzeno *orat. 12. Mundus reuera est, sicut vocatur, incomparabilis pulchritudo, nec aliquid vniquam opus illustrius aut magnificentius excogitari potest*.

§. III.

Vnit as mundi.

Certum est primò, plures è veteribus Philosophis negasse vnum tantum esse mundum, ut testantur Ambrosius *lib. 1. Exameron*, & Theodoretus *lib. de materia & mundo*; siquidem Heraclides Pythagoræus, singulas stellas singulos esse dicebat mundos: Democritus dicebat illos esse innumerabiles. Notum est illacrymassè Alexandrum audito Anaxarcho, qui de pluralitate mundorum differebat. Eandem insaniam sequuti sunt Manichæi, & nonnullis etiam hoc tempore placere videtur, nullam esse in cælo stellam quæ non sit notus mundus, postquam nouam inuenire viam qua in cælum scanderent, non pedibus, sed oculis, ope perspicillorum Bataucorum.

Certum secundò, quod asserere plures mundos,

A pugnat omninò cum decretis Fidei; sic enim habetur ex Euangelio: *Prædicate euangelium omni creatura*: non prædicarunt autem Apostoli extra hunc mundum: ergo nullus est alius mundus, ubi sint creaturæ rationales. Deinde *Actuum 6.* dicit S. Paulus, *quod ex vno fecit Deus omne genus hominum*: ergo si ex vno Adamo nati sunt omnes homines, nullus præter istum est mundus. Adde quod Christus omnium generalis est Redemptor; si autem plures essent mundi, non esset vniuersalis Redemptor. Denique damnatur hic error de pluribus mundis, *c. quidam autem, 24. quæst. 3.*

B Certum est tertio, quod rationi etiam naturali repugnat asserere plures mundos; nam tamen hoc non sit impossibile, ut malè videntur supponere Plato & Aristoteles, tamen in re quæ omninò pender à Dei voluntate, stultum est asserere aliquid, cuius nullam habemus rationem, aut coniecturam, aut probabilitatem; atqui plures esse mundos, neque vlla ratio probat; quid enim asseri potest, quo illud probetur? neque coniectura, vel probabilitas; quod enim de pluribus mundis extat vestigium? Ergo vanum est asserere pluralitatem mundorum. Imò plures coniecturæ suadent illam esse omninò vnicam. *Congruum enim est* (inquit Athanasius *orat. contra idola*) *vnun esse mundum, ne de multorum numero plures eorum opifices asistentur*. Deinde fuit conueniens ut mundus archetypo suo, idest mundo intelligibili esset simillimus; idea verò illa Dei vnica est.

DISPUTATIO II.

Ordine VIII.

De corpore cælesti.

Aristot. *lib. 2. de celo.*

D Ixi vniuersum de mundo, nunc ut ad singulas eius partes explicandas descendam, primum offert se mihi cæleste corpus, spectaculum solis, ignotum cæcis, & tamen solis peritis notum. *Videt nimirum ex æquo apparentes illius pulchritudines* (inquit Nyssenus *orat. de infantibus*) *sive peritis, sive idiotis fuerit, quod cælum suspicit: sed aliter de illis cogitat, qui à Philosophia ad earum contemplationem venit*. Loquitur nimirum (inquit Chrysostomus *orat. 9. ad populum*) *per oculos, non per aures, nos docens; & dum videre se putas cælum, laudem Opificis eius audis*. Spectaculum vocale, visibilis clamor, sonus aspectabilis. *Vides in eo* (inquit Ambrosius *lib. 4. Exameron, cap. 4.*) *quomodo per luna ac stellarum quibusdam veluti floribus coronetur, ut paradiso pueros vernante depictum spirantium rosarum visus monitis renitere*. Quot sidera, tot oracula; quot stellæ, tot linguæ; Deum loquuntur, dum seipsas silent; velatur in illis, & tamen cernitur tanti operis molitor Deus; fugit oculos, & aspectabilis totus est; cælum occultat, dum in cælo latet; in luce sua lucem solis sepelitur, dum in sole magis opifex eius luget. Verum ut tanta cernere miracula saltem è longinquo liceat, tria mihi videntur ponenda; primò natura & proprietates cælorum, ac siderum; secundò motus; tertio influxus. Quæ tria sic considerare hoc loco placet, ut quæ ad Astronomiam spectant, ea dimittam omnia, tractans ea solum, quæ propria sunt physice considerationis,

QVÆSTIO

Repugnant rationi.

Cæli pulchritudo.

Illarum ordo.

Perennitas.

Opiniones de pluribus mundis.

Repugnant fidei.